

A) Prepíšte celý text do gramaticky správnej podoby. Zachovajte číslovanie viet.

- Doplníte chýbajúce i / í / y / ý.
- Doplníte chýbajúcu interpunkciu.
- Opravte prípadné chyby.
- Číslovky ponechajte zapísané číslami.

1. Na úrodných brehoch Moravy a Nitry sa v 9 storočí rokladali kniežatstvá z ktorých Mojmir a Pribina v roku 833 vytvorili Veľko-moravskú ríšu.
2. Na jej územ_ šírili kresťanstvo Fransk_ kňaz_.
3. Usilovali sa získať rozhodujúci vplyv pre Franskú ríšu.
4. Knieža Rastislav sa teda rozhodol pozvať **vierozvestcov / vierozvestov** (vyber správnu alternatívu) z B_zancie aby na Veľkej morave šírili kresťanstvo v Slovanskej reči.
5. Z bratmi Konštantínom a Metodom prišla aj hlaholika, prvé písmo Slovanov.
6. Vďaka nej vznikli prvé literárne diela – preklady Biblických textov, báseň Proglas a životopis_ obi dvoch misionárov.
7. So svojími učeníkmi sa zaslúžili o rozvoj kultúry vzdelanosti jazyka a literatúry.
8. Boli úspešní.
9. Veľkomoravskú ríšu možno preto považovať za kolísku stredo-európskej civilizácie.
10. Jej významom sa zaoberajú aj mnoh_, súčasní vedci a umelci.
11. Položila základy pre Štúrovské hnutie, pôsobenie Matice Slovenskej a vytvorenie Slovenskej republiky.

B) Otázky a úlohy k textu

1. a) Z vety č. 4 vypíšte a pomenujte všetky neplnovýznamové slovné druhy.
b) Z textu vypíšte jednu druhotnú predložku
2. Určte slovný druh zvýrazneného slova **rozhodujúci** (vplyv).
3. a) Vypíšte z vety č. 5 slovo (slovné spojenie), v ktorom došlo k znelostnej asimilácii.
b) Vysvetlite, prečo k tomuto javu došlo.
4. Uveďte číslo vety, v ktorej sa nachádza prístavok.
5. Z textu vypíšte jedno slovo, ktoré v kontexte ukážky môžeme chápať ako synonymum slova vierozvestca / vierozvest (ktorá je správna alternatíva ste vyriešili pri prepisovaní textu)
6. Vypíšte z textu slovo, ktoré zodpovedá tomuto významu: „*stúpenec, nasledovník, žiak niekoho*“.
7. a) Z vety č. 9 vypíšte 1 slovo, ktoré je v nej použité v obraznom význame.

- b) Uved'te číslo ďalšej vety, v ktorej sa tiež nachádza obrazné pomenovanie.
8. a) Napíšte ženskú podobu slova **knieža**.
b) Uved'te skloňovací vzor ženskej podoby slova knieža.
9. Číslovky vo vete č. 1 sú rovnakého druhu. ÁNO / NIE
10. Uved'te príklady 2 slov z textu, ktoré vznikli skladaním. Napíšte ich pravopisne správne.
11. Rozdeľte slovo **civilizácia** na slabiky.
12. Čo v tomto texte pomenúvajú názvy Morava a Nitra?
13. a) Aký je slohový postup textu?
b) Aký je jazykový štýl textu?
14. V texte sú použité všetky diakritické znamienka. ÁNO / NIE
15. Určte vetné členy vo vete **Boli úspešní**.

BONUS

- A) V akej „SLOVANSKEJ REČI“ šírili kresťanstvo Konštantín a Metod?
- B) Koho obrazne označujeme ako „solúnski bratia“?
- C) Ako sa volalo druhé slovanské písmo, ktoré zostavili Metodovi žiaci po ich odchode z Veľkej Moravy?
- D) Slovo **európsky** rozdeľte na slabiky.
- E) Bolo dodržané alebo sa porušilo pravidlo o rytmickom krátení v zvýraznenom slove **európska** civilizácia?
- F) Vychádzajte z uvedenej pomôcky a nájdite v texte 1 slovo, v ktorom sa spoluhlásková skupina pri výslovnosti zjednodušuje.

POMÔCKA:

Spoluhláskové skupiny tvoria skupinu dvoch a viac spoluhlások vedľa seba v jednom slove a vo výslovnosti sa niektoré môžu **zjednodušovať**.

- napr. na spoluhlásku *c* sa zjednodušujú skupiny *ts, ds, d's, zs, dzs*, ak za nimi nasleduje spoluhláska, napr. *detský = d'eckí*, *holandský = holanckí*. Podobný prípad je aj slovo *dcéra = céra*

- napr. na spoluhlásku *s* sa zjednodušuje skupina *zs*, ak za ňou nasleduje spoluhláska, napr. *francúzsky = francúski*; na spoluhlásku *š* sa zjednodušujú skupiny *žš, zš*, ak za nimi nasleduje spoluhláska, napr. *francúzština = francúština*;

- napr. na spoluhlásku *č* sa zjednodušujú skupiny *dš, tš, tč*, ak za nimi nasleduje spoluhláska, napr. *švédština -> švéčtina*, *egyptčina -> egipčina*.

Nezjednodušujú sa skupiny *šs, žs, sš, zž, sč, čs, zž* (napr. *sčerniet', povašskí*), no niektoré sa asimilujú (*žs* na *šs*: *mužský - mužskí...*), ďalej sa nezjednodušujú aj skupiny *stn, stň, štn, štň, zdn, zdň, ždň* (*šťastný, zvláštne, prázdniny, dáždňik*), *stk, štk, stv* (*čiastka, priateľstvo*) atď.

6 RIEŠENIE

A)

1. Na úrodných brehoch Moravy a Nitry sa v 9. storočí rozkladali kniežatstvá, z ktorých Mojmir a Pribina v roku 833 vytvorili Veľkomoravskú ríšu.
2. Na jej území šírili kresťanstvo franskí kňazi.
3. Usilovali sa získať rozhodujúci vplyv pre Franskú ríšu.
4. Preto sa knieža Rastislav rozhodol pozvať vierozvestcov z Byzancie, aby na Veľkej Morave šírili kresťanstvo v slovanskej reči.
5. S bratmi Konštantínom a Metodom prišla aj hlaholika, prvé písmo Slovanov.
6. Vďaka nej vznikli prvé literárne diela – preklady biblických textov, básne Proglas a životopisy obidvoch misionárov.
7. So svojimi učeníkmi sa zaslúžili o rozvoj kultúry, vzdelanosti, jazyka a literatúry.
8. Boli úspešní.
9. Veľkomoravskú ríšu možno preto považovať za kolísku stredoeurópskej civilizácie.
10. Jej významom sa zaoberajú aj mnohí súčasní vedci a umelci.
11. Položila základy pre štúrovské hnutie, pôsobenie Matice slovenskej a vytvorenie Slovenskej republiky.

B)

1	a) Z vety č. 4 vypíšte a pomenujte všetky neplnovýznamové slovné druhy. Na úrodných brehoch Moravy a Nitry sa v 9. storočí rozkladali kniežatstvá, z ktorých Mojmir a Pribina v roku 833 vytvorili Veľkomoravskú ríšu. • na – predložka • a (dvakrát) – spojka • v (dvakrát) – predložka • z – predložka b) Z textu vypíšte jednu druhotnú predložku. veta č. 6 – Vďaka nej vznikli prvé literárne diela.																													
2	Určte slovný druh zvýrazneného slova rozhodujúci (vplyv). sloveso – neurčitý slovesný tvar činné prítomné																													
3	a) Vypíšte z vety č. 5 slovo (slovné spojenie), v ktorom došlo k znelostnej asimilácii. S bratmi = /z bratmi/ b) Vysvetlite, prečo k tomuto javu došlo. neznelá spoluhláska S / znelá spoluhláska B = znelé Z Párové <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td>Znelé</td> <td>b</td> <td>d</td> <td>d'</td> <td>dz</td> <td>dž</td> <td>z</td> <td>ž</td> <td>g</td> <td>h</td> <td>v</td> </tr> <tr> <td>Neznelé</td> <td>p</td> <td>t</td> <td>t'</td> <td>c</td> <td>č</td> <td>s</td> <td>š</td> <td>k</td> <td>ch</td> <td>f</td> </tr> </table> Nepárové <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td>j</td> <td>l</td> <td>r</td> <td>m</td> <td>n</td> <td>ň</td> <td>r</td> </tr> </table>	Znelé	b	d	d'	dz	dž	z	ž	g	h	v	Neznelé	p	t	t'	c	č	s	š	k	ch	f	j	l	r	m	n	ň	r
Znelé	b	d	d'	dz	dž	z	ž	g	h	v																				
Neznelé	p	t	t'	c	č	s	š	k	ch	f																				
j	l	r	m	n	ň	r																								

4	Uveďte číslo vety, v ktorej sa nachádza prístavok. č. 6 Vďaka nej vznikli prvé literárne diela – preklady biblických textov, básň Proglas a životopisy obidvoch misionárov. = prístavok
5	Z textu vypíšete jedno slovo, ktoré v kontexte ukážky môžeme chápať ako synonymum slova <u>vierozvestca / vierozvest</u> (ktorá je správna alternatíva, ste vyriešili pri prepisovaní textu). • misionár
6	Vypíšete z textu slovo, ktoré zodpovedá tomuto významu: „<i>stúpenec, nasledovník, žiak niekoho</i>“. • učeník
7	a) Z vety č. 9 vypíšete 1 slovo, ktoré je v nej použité v obraznom význame. • považovať za kolísku stredoeurópskej civilizácie. b) Uveďte číslo ďalšej vety, v ktorej sa tiež nachádza obrazné pomenovanie. • napr.: • č. 5. S bratmi Konštantínom a Metodom prišla aj hlaholika, prvé písmo Slovanov. • č. 11. Položila základy pre štúrovské hnutie, pôsobenie Matice slovenskej a vytvorenie Slovenskej republiky.
8	a) Napíšete ženskú podobu slova knieža. • kňažná b) Uveďte skloňovací vzor ženskej podoby slova knieža. • kňažná – vzor gazdiná
9	Číslovky vo vete č. 1 sú rovnakého druhu. NIE Na úrodných brehoch Moravy a Nitry sa v 9. (radová číslovka) storočí rozkladali kniežatstvá, z ktorých Mojmír a Pribina v roku 833 (základná číslovka) vytvorili Veľkomoravskú ríšu.
10	Uveďte príklady 2 slov z textu, ktoré vznikli skladaním. Napíšete ich pravopisne správne. • Veľkomoravská (ríša), vierozvestcov / vierozvestov, životopisy, stredoeurópska (civilizácia)
11	Rozdeľte slovo civilizácia na slabiky. • ci – vi – li – zá – ci – a
12	Čo v tomto texte pomenúvajú názvy Morava a Nitra? • pomenúvajú rieky
13	a) Aký je slohový postup textu? • výkladový b) Aký je jazykový štýl textu? • náučný (populárno-náučný)
14	V texte sú použité všetky diakritické znamienka. NIE • nie, neboli – chýba diakritické znamienko dve bodky • sú tam mäkčené, dĺžne, vokáň

15	Určte vetné členy vo vete Boli úspešní . • nevyjadrený podmet (oni) • boli úspešní – prísudok slovesno-menný
BONUS	
A	V akej „SLOVANSKEJ REČI“ šírili kresťanstvo Konštantín a Metod? • v staroslovienčine (kultúrna podoba nárečia Slovanov z okolia Solúna) • písmo hlaholika (zanikla)
B	Koho obrazne označujeme ako „solúnski bratia“? • Konštantín (Cyril) a Metod
C	Ako sa volalo druhé slovanské písmo, ktoré zostavili Metodovi žiaci po ich odchode z Veľkej Moravy? • cyrilika (stala sa základom pre azbuku)
D	Slovo európsky rozdeľte na slabiky. • e – u – róp – sky / eu – u – róp – sky (pripúšťajú sa obe možnosti)
E	Bolo dodržané alebo sa porušilo pravidlo o rytmickom krátení v zvýraznenom slove európska civilizácia? • pravidlo o rytmickom krátení bolo dodržané – v slove európska (ktoré sa skloňuje podľa vzoru pekný / pekná) došlo k rytmickému kráteniu – koncovka sa skraca, pretože by po sebe nasledovali dve dlhé slabiky
F	Vychádzajte z uvedenej pomôcky a nájdite v texte 1 slovo, v ktorom sa spoluhlásková skupina pri výslovnosti zjednodušuje. • napr. v slove kniežatstva /kniežactvá/

POMÔCKA:

Spoluhláskové skupiny tvoria skupinu dvoch a viac spoluhlások vedľa seba v jednom slove a vo výslovnosti sa niektoré môžu **zjednodušovať**.

- napr. na spoluhlásku *c* sa zjednodušujú skupiny *ts, ds, d's, zs, dzs*, ak za nimi nasleduje spoluhláska, napr. *detský = d'eckí*, *holandský = holanckí*. Podobný prípad je aj slovo *dcéra = céra*

- napr. na spoluhlásku *s* sa zjednodušuje skupina *zs*, ak za ňou nasleduje spoluhláska, napr. *francúzsky = francúski*; na spoluhlásku *š* sa zjednodušujú skupiny *žš, zš*, ak za nimi nasleduje spoluhláska, napr. *francúzština = francúština*;

- napr. na spoluhlásku *č* sa zjednodušujú skupiny *dš, tš, tč*, ak za nimi nasleduje spoluhláska, napr. *švédština -> švéčtina*, *egyptčina -> egipčina*.

Nezjednodušujú sa skupiny *šs, žs, sš, zž, sč, čs, zž* (napr. *sčerníeť, povašskí*), no niektoré sa asimilujú (*žs* na *šs*: *mužský – mušskí*...), ďalej sa nezjednodušujú aj skupiny *stn, stň, štn, štň, zdn, zdň, ždň* (*šťastný, zvláštne, prázdniny, daždník*), *stk, štk, stv* (*čiasťka, priateľstvo*) atď.

POUŽITÉ ZDROJE:

LOMENČÍK, J., KÓNYOVÁ, E., LEDNICKÁ, A. a kol. Úspešná maturita. Slovenský jazyk a literatúra. Bratislava: Taktik 2019. 308 s. ISBN 978-80-8180-132-7.